

With funding from

ARGUMENTAREA ȘTIINȚIFICĂ A CREĂRII PARCULUI NAȚIONAL «NISTRUL DE JOS»

Conform Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat nr. 1538-XIII din 25.02.1998, prin Parc Național se înțelege spațiu natural reprezentativ cu diverse peisaje geografice, obiecte și complexe naturale și cultural-istorice, specii floristice și faunistice autohtone, destinat utilizării în scop științific, recreativ, economic, cultural, turistic, instructiv, educativ, etc.

Instituirea parcului național „Nistrul de Jos” în Moldova este prevăzută de patru hotărâri aprobate de Parlament, iar legislația Ucrainei prevede crearea parcului național «Nijnednestrovsk», și mai apoi – a unui parc național transfrontalier. Importanța protecției naturii din zona Ramsar Nr. 1316 (3MD003) este recunoscută la nivel internațional. „Nistrul de Jos” ar putea deveni o rezervație a biosferei, prima pe cursul Nistrului și a doua în regiunea zonelor umede litorale ale Mării Negre.

Teritoriul preconizat al Parcului Național va cuprinde malul drept al fluviului Nistru, aproximativ de la satul Cârnațeni până la comuna Palanca. De asemenea, acesta va include insula Turunciuc (regiunea dintre cursul principal al Nistrului și brațul acestuia -Turunciuc, de pe teritoriul Moldovei). Conform calculelor actuale, suprafața totală constituie cca 60638 ha și include 18 complexe naturale, cele mai mari fiind Copanca-Leuntea (2397 ha), Lunca Talmază (1592 ha), Zaozernoe-Nucari(1542 ha), Cioburciu-Râscăești (1234 ha) și Olănești – Crocmaz (1478 ha).

Teritoriul se întinde pe lunca fluviului cu o lățime variabilă, într-o zonă de meandrare puternică și pe terasele adiacente, cuprinzând o parte din Delta, iar insula Turunciuc(după hotarul Moldo-Ucrainian) se învecinează cu limanul Nistrului. Acesta reprezintă un complex de habitate, păstrate natural și transformate din lunca Nistrului, unite prin fluviu și canalul ce s-a format în urma construirii digului național anti-viitură.

Nucleul principal îl constituie sectorul natural «Lunca Talmază», cu o suprafață de 1503 ha, ce include masive de păduri cu numeroase poieni, un lac (24 ha), brațul mort în formă de buclă închisă, canale cu flux permanent sau periodic, băltoace, mlaștini, lunci și terenuri agricole abandonate. Alte două masive importante de pădure, sunt Copanca (2226 ha) și Cioburciu de munte, (954,3 ha) situate pe terasele superioare.

Fluviul formează aproximativ 30 de meandre, multe dintre care sunt parțial sau în întregime închise. De-a lungul fluviului sunt amplasate păduri și perdele forestiere vechi, băltoace cu adâncimi mici, pășuni degradate organizate fără permisiune, mlaștini de luncă și rariști înmlăștinite. Pe unele meandre ale fluviului sunt amplasate grădini și câmpuri, majoritatea cărora sunt însoțite de perdele forestiere. De-a lungul malului drept, pe alocuri sunt prezente heleșteie piscicole. Malul stâng al Nistrului este protejat, cu preponderență, de perdele forestiere. Terenurile cultivate ocupă restul luncii până la hotarul moldo-ucrainian.

Zona se află la interferența regiunilor biogeografice de silvostepă podoliano-moldovenească și dunăreană, precum și de stepă din regiunea Azov-Marea Neagră. Zona Deltei Nistrului este inclusă în regiunea geobotanică a stepelor de păiuș cu negară și vegetație de luncă inundabilă a Transnistriei din Sudul Moldovei, din regiunea stepei euro-asiatice, învecinându-se cu teritoriul dumbrăvilor sub-aride de gârnet din Sudul Moldovei, elementele cărora sunt prezente și pe terasele apropiate ale Nistrului. Diversitatea inițială a condițiilor naturale este legată atât de influența fluviului puternic meandrat, cât și de eterogenitatea teritoriului. Cele mai mari altitudini ating 193 m deasupra nivelului mării pe cumpenele apelor la vest de comuna Talmază, iar cele mai mici (-1.75 m) se află pe teritoriul luncii, între comunele Crocmaz și Olănești; altitudinea medie este de 22 m deasupra nivelului mării. Toți factorii enumerați mai sus contribuie la o reprezentativitate mare a speciilor de plante și la o diversitate a ecosistemelor amplasate de-a lungul Nistrului de Jos.

With funding from

Importanța teritoriului din punct de vedere al diversității biologice

Cel mai important indice al valorii unui teritoriu, din punct de vedere al păstrării diversității biologice, îl reprezintă aportul acestuia la conservarea speciilor periclitate și vulnerabile.

Probabil că după acest parametru, teritoriul parcului preconizat – Parcul Național Nistrul de Jos (PNNJ) depășește rezervațiile științifice ale Moldovei, mai ales în ceea ce privește numărul speciilor de animale. Mai jos sunt prezentate speciile, în mare parte cu un statut internațional (CR- critic periclitat, EN- periclitat, VU- vulnerabil, LR- speciile cu un risc minim de dispariție, DD- specii periclitate cu un statut nedefinit din cauza lipsei de date).

SPECII RARE

Insecte

Pe teritoriul Zonei Ramsar „Nistrul de Jos” au fost identificate 53 de specii rare de insecte incluse în lista operațională actualizată a rețelei ecologice. La acestea se mai adaugă încă 5 specii incluse în Cartea Roșie a Transnistriei. Numărul speciilor de insecte incluse în Cartea Roșie a Moldovei este de 37, cele incluse în listele Convenției de la Berna – 9, specii protejate în UE – 6, iar 5 au un statut de specie vulnerabilă la nivel global (lista Roșie a IUCN).

Malul drept:

Lista Roșie a lumii (IUCN): *Onconotus servillei* (F.-v.-W.); *Cerambyx cerdo* (L.); *Morimus finereus* (toate VU) și *Maculinea arion* L. *Formica rufa* L. (NT).

Speciile, incluse în Cartea Roșie a Moldovei și a Ucrainei concomitent: *Lucanus cervus* L.; *Bombus argillaceus* Scop., (toate EN); *Papilio machaon* L.; *Scolia maculata* Drury, *Zerynthia polyxena*; *Callimorpha quadripunctaria* (toate VU).

Pe lângă acestea, zona menține speciile periclitate, care sunt incluse în **Cartea Roșie a Ucrainei**, dar nu sunt incluse în Cartea Roșie a Moldovei (sunt incluse în lista operațională formată în cadrul elaborării Concepției rețelei ecologice): *Anax imperator* Leach; *Anoplius samariensis* Pall.; *Scolia hirta* Schrank; *Bombus ruderatus* F.; *Xylocopa violacea* L.

Malul stâng:

Speciile Convenției de la Berna și/sau Cartea Roșie a Europei: *Cucujus cinnabarinus*; *Apatura metis*; *Nymphalis xanthomelas*.

Speciile incluse în Cartea Roșie a Moldovei și Transnistriei, parțial și a Ucrainei: *Calosoma sycophanta* L.; *Elater ferrugineus* (L.); *Oryctes nasicornis* (L.); *Lucanus cervus* (L.); *Scolia maculata* (Drury); *Liometopum microcephalum* (Pz.); *Papilio machaon* (L.); *Parnassius mnemosyne* (L.); *Zerynthia polyxena* (Den. et Sch.). **Speciile incluse în Lista Operațională a Rețelei Ecologice și/sau Cartea Roșie a Transnistriei:** *Anax imperator*; *Protaetia aeruginosa*; *Purpuricenus kaehleri*; *Scolia hirta* (CRT); *Xylocopa violacea*; *Dorcadion equestre*; *Aromia moschata*; *Pontia chloridice*; *Satyrrium pruni*; *S. spini*; *S. w-album*; *Thecla betulae*. etc.

Păsări

Printre cele cca. 200 de specii de păsări ce folosesc teritoriul zonei Ramsar, 42 de specii sunt incluse în Cartea Roșie a Moldovei, 30 sunt incluse în Lista Operațională a Rețelei Ecologice, 132

With funding from

sunt incluse în lista speciilor protejate ale Convenției de la Berna, iar 65 sunt incluse în listele Convenției de la Bonn.

Malul drept:

În **Lista Roșie a lumii (IUCN)** sunt incluse 14 specii: *Falco cherrug* (EN); 5 specii cu categoria (VU) - *Anser erythropus*, *Aquila clanga*, *Aythya ferina*, *Rufibrenta ruficollis*, *Streptopelia turtur*; 8 specii de categorie NT - *Anthus pratensis*, *Aythya nyroca*, *Calidris ferruginea*, *Falco vespertinus*, *Limosa limosa*, *Numenius arquata*, *Turdus iliacus*, *Vanellus vanellus*.

Speciile strict protejate în Europa, preponderent incluse în Cartea Roșie a Moldovei și concomitent în cea a Ucrainei: specii care cuibăresc - *Ciconia nigra*, *Crex crex*, *Hieraaetus pennatus*, *Falco cherrug* (toate - CR); *Ardea purpurea* (VU), *Ardeola ralloides*, *Falco peregrinus* (toate - EN); migratoare - *Circus macrourus*, *C. cyaneus*, *Haliaeetus albicilla*, *Aquila pomarina*, *Circus gallicus*, *Pandion haliaetus* (toate - CR); vizitatori permanenți - *Plegadis falcinellus*, *Platalea leucorodia* (ambele - CR), etc.

Malul stâng: Lista Roșie Internațională (IUCN): *Crex crex*, *Aythya nyroca*, *Falco vespertinus*, *Numenius arquata*, *Limosa limosa*. **Speciile strict protejate în Europa, în mare parte incluse în Cărțile Roșii ale Moldovei, Transnistria și Ucraina:** *Botaurus stellaris*, *Ardeola ralloides*, *Ardea purpurea*, *Platalea leucorodia*, *Plegadis falcinellus*, *Ciconia nigra*, *Cygnus olor*, *C. cygnus*, *Bucephala clangula*, *Pandion haliaetus*, *Pernis apivorus*, *Milvus migrans*, *Circus cyaneus*, *Accipiter gentilis*, *Haliaeetus albicilla*, *Himantopus himantopus*, *Asio flammeus*, *Otus scops*.

Mamifere:

În zonă se întâlnesc cca. 1000 de specii de mamifere, dintre care 32 de specii sunt protejate la nivel național și internațional. Sunt prezente 5 specii din Lista Roșie Internațională a Uniunii Internaționale pentru Protecția Naturii (IUCN) și 7 specii din Cartea Roșie a Europei. În conformitate cu Convenția de la Berna privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, 26 de specii necesită a fi protejate, dintre ele 5 specii necesită măsuri de protecție a habitatelor specifice. 15 specii sunt incluse în listele Convenției de la Bonn privind protecția speciilor migratoare (Chiroptera). Sunt prezente 20 de specii incluse în Cartea Roșie a Moldovei.

Malul drept:

Lista Roșie a lumii (IUCN): *Mustela lutreola*, *Myotis bechsteinii*, *M. dasycneme*, *Nyctalus lasiopterus*, *Lutra lutra*, *Nyctalus laseopterus*.

Speciile strict protejate în Europa, incluse în Cartea Roșie a Moldovei și a Ucrainei, concomitent: *Felis silvestris*, *Mustela erminea*, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis daubentonii*, *Pipistrellus nathusii*, *Vespertilio murinus*.

Malul stâng:

Lista Roșie Internațională (IUCN): *Myotis dasycneme* *Lutra lutra* (NT),

Speciile strict protejate în Europa, incluse în Cartea Roșie a Moldovei, Transnistriei și Ucrainei concomitent: *Felis silvestris*, *Rhinolophus hipposideros*.

Speciile incluse în Cartea Roșie a Transnistriei: *Meles meles*. În total, au fost înregistrate 17 specii din listele Convenției de la Berna, 11 dintre ele sunt incluse în listele Convenției de la Bonn.

With funding from
 Austrian
Development
Cooperation

Amfibieni și reptile

În zonă se întâlnesc 13 specii de amfibieni și 10 specii de reptile protejate la nivel internațional și național. Cele mai rare 5 specii de reptile și 7 specii de amfibieni sunt incluse în Cartea Roșie a Moldovei.

Malul drept:

Lista Roșie Internațională (IUCN): *Coronella austriaca* (VU), *Coluber caspius* (NT), *Emys orbicularis* (NT).

Speciile de importanță europeană, incluse în Cărțile Roșii ale Moldovei și Ucrainei, concomitent: *Coronella austriaca*, *Zamenis longissimus*, *Coluber caspius* – toate EN, *Bombina bombina* (VU). Toate aceste specii, precum și *Lacerta viridis*, *L. agilis*, *Natrix tessellata*, *Triturus cristatus*, *Bombina variegata*, *Pelobates fuscus* și *Bufo viridis* trebuie protejate în conformitate cu Convenția de la Berna.

Malul stâng:

Lista Roșie Internațională: *Emys orbicularis* (NT).

Speciile Convenției de la Berna: *Lacerta viridis*, *L. agilis*, *Triturus cristatus*, *Bombina bombina*, *Pelobates fuscus* și *Bufo viridis*.

Speciile incluse în Cartea Roșie a Moldovei și Transnistriei *Coluber caspius*, *Coronella austriaca*, *Emys orbicularis*, *Elaphe quatuorlineata*, *Bufo bufo*, *Pelobates fuscus*, *Rana dalmatina*, *Triturus vulgaris*.

Pești rari

Lista Roșie Internațională: specie sedentară *Umbra krameri* (VU); specii catadrome *Acipenser guldenstadti colchicus*, *A. stellatus*, *Huso huso*, *Hucho hucho* (toate – EN), precum și anadrome *Zingel streber* și *Zingel zingel* (VU), specie inclusă în **Cartea Roșie a Ucrainei** *Eudontomyzon mariae* (CR).

Speciile incluse în Cartea Roșie a Moldovei și Ucrainei, concomitent *Rutilus frisii* (CR) și *Leuciscus borysthenicus* (VU). Includerea unor sectoare ale Nistrului în zona de protecție strictă, pe lângă rezervația pe Turunciuc, ar contribui la conservarea acestor pești în bazinul râului Nistru.

Nevertebrate acvatice

Lista Roșie Internațională: *Hirudo medicinalis* (NT).

Speciile din Cartea Roșie a Moldovei: *Paramysis baeri bispinosa* Martynov, *Hypanis laeviscula fragilis* (Milach.), *H. pontica* (Eichwald).

SPECII RARE DE PLANTE:

Malul drept:

În compoziția complexelor naturale, pe teritoriul zonei au fost identificate cc. 1000 de specii de plante superioare. Printre acestea se întâlnește un număr mare de plante rare – 105 specii. Din lista **Convenției de la Berna** a speciilor strict protejate au fost identificate: *Crambe tataria* Sebeok, *Salvinia natans* (L.) All., *Trapa natans* L., *Veronica euxina* Turrill. În listele plantelor aflate sub protecția statului se numără 50 de specii. Cele mai rare și valoroase, din punct de vedere științific, 23 de specii de plante atribuite la cele mai înalte categorii de raritate sunt incluse în **Cartea Roșie a**

Republicii Moldova: *Bellevallia sarmatica* (Georgi) Woronow, *Chrysopogon gryllus* (L.) Trin., *Cyperus glomeratus* L., *Euonymus nanus* M.Bieb., *Scirpus triqueter* L., *Scorzonera mollis* M. Bieb., *Stipa tirsia* Stev., *Vitis sylvestris* C.C.Gmel, etc. Multe specii sunt rare nu numai în Moldova, dar și pe teritoriul statelor vecine.

Un interes științific deosebit și o valoare înaltă dintre acestea o reprezintă speciile endemice rare, printre care se întâlnesc un șir de endemici relativ înguști ai provinciei Pontice: *Pulsatilla nigricans* Stork, *Galium volhynicum* Pobed., *Astragalus ponticus* Pall., *Bellevallia sarmatica* (Gheorghi) Woronov, *Cerastium ucrainicum* Pacz. ex Klok. Unele specii endemice sunt răspândite mai pe larg: pontico-panoniano-balcanice (*Campanula macrostachya* Waldst et Kit ex Willd.), și pontico-panoniene (*Astragalus dasyanthus* Pall.).

În Zona Ramsar se întâlnesc 9 relice de diferită vârstă, inclusiv relicele terțiare *Nymphoides peltata* (S.G.Gmel.) O.Kuntze, *Salvinia natans* (L.) All. și relictul pădurilor de foioase ale Podișului Podoliei *Clematis vitalba* L.

În compoziția floristică a speciilor de pe malul stâng, sunt identificate 409 specii de floră superioară, inclusiv 20 de specii rare.

Speciile din lista **Convenției de la Berna** și din **Lista Roșie Europeană** - *Salvinia natans* (L.) All., *Trapa natans* L.

Speciile periclitate protejate de lege - 8: *Asparagus tenuifolius* Lam. (II), *Nymphaea alba* L. (II), *Nymphoides peltata* (S.G.Gmel.) O.Kuntze (II), *Salvinia natans* (L.) All. (II), *Trapa natans* L. (II), *Typha laxmannii* Lepech. (IV), *Utricularia vulgaris* L. (III), *Vallisneria spiralis* L. (III).

Speciile listei operaționale - 16: *Asparagus tenuifolius* Lam., *Carex pseudocyperus* L., *Cyperus glomeratus* L., *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim., *Hydrocharis morsus-ranae* L., *Nymphaea alba* L., *Nymphoides peltata* (S.G.Gmel.) O.Kuntze, *Ornithogalum boucheanum* (Kunth) Aschers., *Potamogeton gramineus* L., *Potamogeton natans* L., *Salvinia natans* (L.) All., *Spirodela polyrrhyza* (L.) Schleid., *Tamarix ramosissima* Ledeb., *Trapa natans* L., *Vallisneria spiralis* L., *Verbascum phoeniceum* L.

În **tabelul 1** sunt indicate datele comparative cu privire la speciile menționate, care dețin cel mai înalt statut de pericol de extincție la nivel național

Tabelul 1

Numărul speciilor incluse în Cartea Roșie, prezente în rezervațiile științifice și în PNNJ preconizat

Teritoriul	Plante superioare	Insecte	Reptile și amfibieni	Mamifere	Păsări
Codrii	23	13	4	10	10
Plaiul Fagului	27	5	4	3	5
Pădurea Domnească	12	9	3	6	7
Prutul de Jos	4	4	3	5	33
Iagorlic	7	2	4	1	15
Nistrul de Jos	23	37	23	20	42

Al doilea după importanță indice al valorii teritoriului (datele respective sunt prezentate în tabelul 2), din punct de vedere al conservării diversității biologice, îl constituie aportul acestuia la menținerea speciilor autohtone ale florei și faunei. **Tabelul 2** demonstrează faptul că PNNJ preconizat nu ar fi mai sărac decât cele mai importante rezervații științifice comparabile cu el, după suprafețele habitatelor naturale proprii.

Tabelul 2

Numărul speciilor studiate ale taxonilor mari prezenți în rezervațiile științifice și în parcul PNNJ preconizat.

Teritoriul	Plante Superioare	Reptile	Mamifere	Păsări
Codrii	924	7	45	138
Plaiul Fagului	909	7	42	138
Pădurea Domnească	638	7	45	150
Prutul de Jos	160	5	34	189
Iagorlic	749	10	28	122
Nistrul de Jos	950	9	54	288

Ecosistemele acvatice numără 83 specii de pești. Din păsările prezente, cel puțin 93 specii sunt clocitoare. Se poate presupune că numărul speciilor înregistrate de mamifere se va mări datorită unor insectivori de talie mică și chiropterelor.

Caracteristici specifice.

Pe teritoriul Luncii Talmaza s-au păstrat porțiuni cu formațiuni inițiale foarte vechi de ploi (așa numitele păduri seculare), unice pentru Europa.

Pe teritoriul acestui sector natural se găsesc nu mai puțin de 12 specii de lilieci, numărul total al populațiilor acestora fiind de cca. 12000 de indivizi. În plus, numărul uneia dintre cele 3 specii incluse în Lista Roșie a lumii este mediu (*Nyctalus lasiopterus*); de asemenea, numărul celei de a doua specii (*Myotis dasycneme*) este destul de mare.

Teritoriul Parcului preconizat este situat pe artera transfrontalieră nistreană de migrație a păsărilor și include un punct important de odihnă și hrană, unicul de valoare reală după lacul de acumulare Dubăsari. Mai mult ca atât, probabil aici este unicul loc din Moldova de concentrare în masă a păsărilor hidrofile.

Teritoriul este folosit pe larg (pentru nutriție) de către păsările din complexul zonelor umede, care sosesc din Ucraina. Printre ele se observă cu regularitate stoluri de *Plegadis falcinellus* (o specie rară – un indicator al bălților bine păstrate) în număr de 200-300 de păsări, pelicani, un număr foarte mare de stârci, dintre care unele specii rare folosesc și terenurile agricole.

Libelulele – un taxon de insecte caracteristic zonelor umede, numără 34 de specii, adică 64% din numărul estimat de specii din Moldova, fapt ce indică o concentrare impunătoare a reprezentativității speciilor. De exemplu, aici reprezentativitatea este mai înaltă decât în Rezervația naturală Jiguliovskii (Rusia, fl. Volga) și Rezervația naturală Cargalidgi (Kazahstan, lacul Balhaș), etc.

Sectorul teraselor superioare este locuit de populații viabile a 3 specii de șerpi foarte rari în Moldova (*Elaphe longissima*, *Coronella austriaca*), inclusiv unica populație dintre ele cu un număr destul de mare (*Elaphe quatuorlineata*), iar pe teritoriul luncii – posibil cea mai numeroasă populație de broaște țestoase de baltă (*Emys orbicularis*).

Tot aici habitează și una dintre cele mai viabile două populații ale cerbului nobil de pe teritoriul Moldovei.

La speciile caracteristice zonei Nistrului de Jos se referă plante de diferite ecologii și habitate: *Acorus calamus*, *Carex pseudocyperus* (lunci inundabile), *Alopecurus geniculatus*, *Corispermum nitidum* (lunci), *Callitriche cephalocarpa*, *C. hermaphrodita* (apă), *Convolvulus lineatus* (stepă), *Cyperus glomeratus* (depuneri aluviale), *Eleocharis acicularis*, *E. mitrocarpa*, *Juncellus serotinus* (zone umede), *Maianthemum bifolium* (păduri) și altele.

With funding from

Datele prezentate mai sus demonstrează, în mod clar o diversitate biologică remarcabilă.

Diversitatea biotopică

Teritoriul conține o varietate **biotopuri de luncă inundabilă**. Deosebit de importante sunt **albiile vechi ale Nistrului** de diferite vârste, importante pentru păsări și altă faună a zonelor umede. **Pădurile vechi de plop**, care aproape că nu s-au păstrat în Europa, mențin numeroase specii protejate de lilieci. **Pădurile de luncă de frasin** reprezintă un ecosistem de importanță paneuropeană, iar **luncile cu ierburi înalte** reprezintă un ecosistem foarte deficitar în regiune.

Biotopurile acvatice numără 7 tipuri:

1. **Fluviul** – ecosistemul segmentului Nistrului conține o abundență redusă de plancton și bentos, iar microorganismele, macrofitele și, îndeosebi peștii, inclusiv unele specii rare (*Acipenseriformes* etc.) sunt foarte variate.

2. **Lacurile și bălțile permanente și temporare (corpuri acvatice stătătoare de apă dulce, de mică adâncime) amplasate pe teritoriul luncii**, unite în primul rând în timpul viiturilor. Aceste ecosisteme de zonă umedă sunt foarte bogate datorită algelor (1300 de specii și subspecii), dar și vegetației superioare acvatice, fito- și zooplanctonului; relația "*familii:specii:genuri*" constituie un raport de 1:4:10, fapt ce indică o înaltă originalitate. Această diversitate s-a păstrat, în principal, în Lunca Talmaza.

3. **Biotopul Nistrului orb (ape stătătoare în albia întinsă meandrată cu adâncimi variabile)** ocupă al doilea loc după volumul de apă, potențialul de resurse și recreațional, își păstrează importanța în raport cu diversitatea biologică, dar hidrosistemul, în mod evident, degradează din cauza înnămolirii și eutrofizării pe porțiuni mari ale luncii.

4. **Canalul, care obține în mod regulat legătură temporară cu fluviul**. Ecosistemul de ape stătătoare, care interacționează cu fluviul. Canalul ce a apărut în rezultatul construirii digului național anti-viitură unește elementele păstrate ale ecosistemului zonelor umede naturale pe porțiunile extinse ale luncii.

5. **Sistemele și rezervoarele de drenaj, cu apă dulce și corpurile acvatice înmlăștinite unite cu acestea** – corpuri acvatice artificiale de natură foarte variată.

6. **Canale cu apă salmastră** – nu au legătură directă cu Nistrul, decât doar prin intermediul apelor subterane. Au apărut în lunca îndiguită și drenată, în rezultatul stopării forțate a apei, probabil, ca urmare a mișcării sărurilor din depunerile geologice spre straturile superioare, din care sărurile nu se mai îndepărtează de apele revărsate.

7. **Ecosistemele de râulețe și pâraie**. Cel mai ramificat sistem al pârâului Plop-Știubei cuprinde aproximativ 15% din partea de colină a teritoriului.

Habitatele terestre includ 15 tipuri de biotopuri: Pădurile de luncă sunt reprezentate pe teritoriile respective de către toate formațiunile de pădure din regiunea Nistrului Inferior, inclusiv de comunități rare (pentru Moldova) de *Fraxinus*, descoperite în 1999. O parte de păduri au o proveniență artificială sau sunt urmări ale managementului inadecvat. Totuși, aici sunt prezente șiruri întregi de succesiune și comunități cu legături structurale și funcționale normale, spre deosebire de alte păduri de luncă din Moldova; de asemenea, s-au păstrat arboreturi naturale seculare. Lunca Talmaza reprezintă cel mai integru masiv de pădure pe Nistru, ce conține și multe corpuri acvatice cu diferite dimensiuni și regimuri hidrologice, locuri înmlăștinite de dimensiuni

With funding from

mici și mari cu oglinda apei mari, lunci, etc. În pădurile de luncă *Acer nedungo* a devenit o specie agresivă.

Există 4 biotopuri tipice pentru pădurile de luncă inundabilă:

1. Pădurea periodic inundată – acesta este principalul biotop nativ, format din asociații de plop. Șase dintre ele sunt formate din *Populus alba*. *Populus alba* și *P. nigra*, domină arboreturile naturale, unde, de asemenea, cresc *Quercus robur*, *Salix alba*, *Fraxinus excelsior* și *Ulmus laevis*. Raportul dintre speciile pădurilor variază extrem de mult. Sunt înregistrate arboreturi, ce au pierdut completamente *P. alba* și conțin foarte puțin *Salix sp.* sau care conțin doar *P. alba* și *F. excelsior*. Asociația dominantă este *Populetum (alba) rubosum (caesii)*. Biotopul menține un număr foarte mare de specii de mamifere protejate de Convențiile Internaționale, în special chiropterele (*Chiroptera*).

2. Păduri riverane înmlăștinite de salcie – biotopuri tinere sărace. Pădurile din *S. alba*, cu preponderență *Salicetum (alba) rubosum* și *S. undulatum* sau *S. (alba) undulatum*, deseori incluzând arbuștii *S. triandra* și *S. purpurea*.

3. Pădurea aluvială cu dominarea frasinului – un tip de habitat rar, care necesită protecție în context paneuropean. Asociația dominantă este *Fraxinetum (excelsior)-P. (alba) ulmosum*.

4. Plantații mono-dominante artificiale. *P. alba*, *F. excelsior*, *Q. robur*.

Pădurile de colină sunt reprezentate preponderent de plantații artificiale sau de arboreturi degradate, multe dintre care având un nivel anormal de reproducere, dar există și zone prețioase acoperite cu asociații din stejar pufos (*Quercus pubescens*) și forme sudice de stejar pedunculat. În multe dintre ele nu există regenerare prin semințe. Fiind componentele silvostepii, acestea conțin sectoare nu prea mari, dar foarte prețioase de gărneț – complex de pădure și poieni pitorești de stepă în al căror covor ierbos s-au păstrat plante rare pentru Moldova. Totuși, pentru a păstra aceste habitate prețioase de tip mediteranean, este necesar un management silvic special, deoarece șirurile succesionale naturale nu pot fi stabile pe o suprafață prea restrânsă.

La rândul său, pădurea de colină formează 5 tipuri de biotopuri:

1. Perdele forestiere semiaride de stejar pufos (*Quercus pubescens*) – principalul biotop natural de pădure cu poieni, care creează o înaltă diversitate floristică și faunistică, 4 asociații: *Quercetum (pubescentis) cornoso-cotinosum*, *Quercetum (pubescentis) stepposum*, *Quercetum (pubescentis) herbosum*.

2. Dumbrăvi semiaride (*Quercus robur*), inclusiv cu un ecotip special sudic de stejar pedunculat.

3. Desigurii naturale și artificiale de arbori și arbuști (stejari, frasini și salcâmi albi cu mulți *Cornus mas*, *Cotinus coggygria*, *Prunus spinosa*, *Crataegus monogyna*, *Viburnum lantana*) amplasate pe pante abrupte – un important habitat pentru păsări și șerpi.

4. Perdele forestiere complexe (*Quercus robur*, *Fraxinus excelsior*, *Carpinus betulus*, *Ulmus sp.*, *Tilia argentea*, *Robinia pseudacacia*, *Armeniaca vulgaris*, *Cerasus avium*) – biotopuri, ce atrag copitatele și carnivorii.

With funding from

5. Plantații de salcâm pentru combaterea eroziunii și în scop industrial - habitate modeste ca biodiversitate.

Luncile și stepele primare din țară au fost distruse, cu excepția câtorva fragmente nu prea mari; cu toate acestea, recent, pe teritoriul dat au fost descoperite 60 de formațiuni ierboase, inclusiv unele primare. Există un potențial destul de important privind restabilirea luncilor pe terenurile arabile îndepărtate ale luncii, unde prelucrarea activă a solului a devenit neavantajoasă, ca rezultat al introducerii prețurilor de piață la carburanți sau din cauza condițiilor hidro-edafice. După transformarea antropogenă aici nu s-au păstrat mlaștini întinse. Biotopurile ierboase în mare măsură necesită restabilire.

1. Terenurile naturale xerofite ierboase (stepele) reprezintă cele mai rare și mai valoroase habitate de ierburi și insecte antofile. Ele includ stepe subtropicale, stepe de luncă și stepe propriu-zise. După numărul asociațiilor predomină diferite forme de *Festuceto – Stipetum* și *Stipeto – Festucetum*, dar diversele *Festuceto – Stipetum* cu *Stipa tirsia*, *S. pulcherrima*, *S. capillata*, *S. lessingiana*, *S. ucrainica* domină în mod evident în habitate.

2. Fânețurile și pajiștile înburuienite xerofite (de obicei *Festuceto-Bothriochloetum* și *Bothriochloetum*) răspândite în special în habitatele semi-naturale de colină deschise.

3. Luncile inundabile cu ierburi superioare - habitate care pot fi restabilite cel mai simplu pe terenurile abandonate (comunități cu *Elytrigia repens*, *Phalaroides arundinaceus*, *Poa pratensis*, *Agrostis gigantea*, *Phleum pratense*, *Alopecurus pratensis*, *Bromopsis inermis*).

4. Pajiștile situate pe teritoriul luncii sunt acoperite în primul rând de îmbinările dintre patru edificatori: *Lolium perenne*, *Poa pratensis*, *Agrostis stolonifera* și cel mai răspândit *Elytrigia repens*.

5. Luncile umede și bălțile s-au păstrat în Lunca Talmaza și ca niște sectoare nu prea mari de-a lungul zonelor de protecție a apelor. Asociațiile de bază sunt *Alopecureta aequalisi*, *Cariceta acutiformisi*, *Eleocharieta palustrisi*.

6. Mlaștinile ierboase (*Phragmiteta australisi*, *Typheta angustifoliae*, *Scirpeta tabernaemontanii* etc.) inițial ocupau suprafețe importante în zonă, la momentul actual acestea erau limitate. Actualmente, ocupă teritoriul de-a lungul canalelor de drenaj datorită menținerii apelor subterane, pe sectoarele inundate și pe cele umezite. Este un habitat pentru multe specii protejate. Cele mai mari sectoare din zonă se găsesc în zonele mlăștinoase transfrontaliere (Palanca, Diculi).

Este foarte important faptul că teritoriul conține segmente relativ izolate, uneori destul de îndepărtate de comune și rar vizitate de populație, fapt ce le deosebește avantajos de alte arii protejate.

Factorii de mediu

Geologia și geomorfologia. Partea de Nord a teritoriului s-a format în timpul perioadei sarmatiene a depunerilor neogenice, prezentate de calcar, argilă și nisip. Geologia suprafeței în principal este cuaternară. Lângă c. Slobozia există izvoare minerale la adâncimi de 30-50 m. Canalul fluviului variază de la meandre aproape închise până la fragmente slab sinusoidale. Malul drept este abrupt, cu o înălțime de 1-3 m. Lățimea luncii variază de la 9 km până la câteva zeci de metri. Terasile superioare ale luncii fluviului sunt, uneori, abrupte și traversate de ravene, dar în general sunt moderat-abrupte cu fragmente de alunecări de teren. Solurile pe acest teritoriu sunt de luncă, de luncă alcalinizate, de fâneață, cernoziom de luncă; în partea superioară se întâlnesc cernoziomuri podzolite, de luncă, carbonat și carbonat-alcalinizate. În rezervația de resurse, situată în Lunca Talmaza, sunt prezente cernoziomurile carbonat de luncă, solurile de luncă și mlăștinoase.

With funding from

Suprafața solurilor degradate și cu surplus de umiditate constituia 43,4% în 2004. (În anii '80 ai sec 20 pe acest teritoriu 1/3 din toate subtipurile de cernoziom erau din cele erodate). Terenurile erodate, care și-au pierdut fertilitatea naturală ocupau suprafețe mari: slab-erodate – 5652 ha, moderat-erodate – 4468 ha, puternic-erodate – 1672 ha. În conformitate cu tendința generală din țară, pe parcursul anilor trecuți, suprafața solurilor erodate a crescut, probabil. Toate aceste terenuri sunt incluse în circuitul agricol. Amplasarea în vecinătate a terenurilor neerodate și a celor erodate, adică care au grad diferit de erodare, formează un aspect eterogen al solului și duce la fragmentarea intensă a acestuia. Situația dată poate avea un impact puternic asupra agro-landșafturilor.

Din toate tipurile de soluri, care se întâlnesc în limitele Zonei Ramsar „Nistrul de Jos”, pot fi evidențiate solurile dominante: cernoziomuri obișnuite și carbonatice și aluviale de luncă. Ele sunt foarte răspândite, exploatate de mult timp în agricultură, și-au pierdut considerabil concentrația de humus, dar și-au păstrat specificul lor genetic și este important de a păstra fertilitatea lor. Pe suprafețe nu prea mari se întâlnesc soluri rare, care au trăsături originale, dispun de o activitate biogenă înaltă și și-au păstrat fertilitatea naturală. Astfel de soluri reprezintă un interes deosebit, atât din punct de vedere practic, cât și științific. La ele pot fi atribuite solurile aluviale stepizate, numite și cernoziomice de luncă.

Mai există și soluri de calitate superioară. Acestea sunt cernoziomurile cu profil întreg obișnuite, precum și cernoziomice de luncă și cele aluviale, ele fiind evaluate la 80 – 100 puncte. Cernoziomurile cu profil întreg carbonatice sunt evaluate la 72 puncte, ele nu au o bonitate înaltă, dar sunt, totuși, la fel de importante.

Condițiile hidrologice. Albia Nistrului de Jos are lățimea de 100-200 m; adâncimile apelor mici constituie 1,6-2,5 m, cele ale locurilor adânci – de la 4,0-8,0 până la 16 m. Brațul Turunciuc are o lățime de 30 m și o adâncime medie de 6 m, iar în depresiuni măsoară până la 9 m. Lunca Talmaza include lacul Adana, în formă de V, cu o lungime de 2,4 km, lățime de 100 m și brațul mort în formă de buclă cu o lungime de 2,5 km, lățimea de 40 m și adâncimea de până la 4 m; Acestea este parțial unit cu cursul principal. Nistrul Orb meandrează pe întinsul a 32 km în partea cea mai lată a luncii, între comunele Copanca și Talmaza; albia are o lățime de 40 m și o adâncime de până la 4-12 m, în timpul secetei adâncimea reducându-se, pe alocuri, în unii ani, până la 1 m, iar în unele locuri chiar se usucă. Diversele lunci, canale, bălți și ape mici seacă periodic, în afară de canalul situat de-a lungul digului național anti-viitură, amplasat de-a lungul Luncii Talmaza. Lungimea lui este de 5 km, adâncimea – de 1-4 m, iar lățimea, în general, este de până la 40 m, cu o extindere de aproximativ 100 m. Sistemul de drenaj situat pe teritoriul luncii între comunele Olănești și Cromaz include un canal cu o lungime de aproximativ 3,5 km, o lățime de 40 m și o adâncime de până la 4 m; el nu seacă, având nivelul mai jos cu un metru decât nivelul mediu al Nistrului.

Importanța hidrologică a principalelor bazine acvatice ale zonei este foarte diversă. Nistrul formează sistemul hidrologic pe un teritoriu larg, determinând nivelul apelor freatice în toate luncile (nu doar în raport cu primul nivel al apelor freatice) și, în același timp, adună apele întregului bazin și scurgerile locale. Fluviul funcționează ca un tampon de auto-curățare între ultimul raion industrial (complexul Bender-Tiraspol) și Delta, adună ape freatice din satele unde lipsesc sistemele de canalizare și scurgerile de ape ne-epurate de la întreprinderile locale. Eroziunea coliană a solurilor și parțial, cea acvatică, duce la eutroficarea fluviului, în special, în locurile unde se întrerupe fâșia forestieră de protecție a apelor. Acest fapt este provocat și de pășunatul ilegal de pe malurile fluviului. Sistemele de drenaj nu mai au o administrare integrală, canalele sunt înnămolite și pomparea electrică a apelor, precum și umplerea artificială a albiei vechi cu apă, nu mai sunt

With funding from

posibile din cauza prețurilor înalte la energie. La crearea sistemelor de drenaj au fost construite și astfel de sisteme subterane, care demult nu mai sunt funcționale. Toate aceste lucruri au dus la o degradare periculoasă a albiei vechi a Nistrului și la răspândirea salinizării solurilor pe terenurile drenate. În același timp, acest fapt duce la abandonarea terenurilor, restabilirea mlaștinilor și a luncilor, stimulează trecerea la un asolament și pășunat ecologic justificat.

Albia veche formează un suport pentru cursurile apelor subterane pe versanții teraselor; aceasta este foarte înămolită, a pierdut legătura cu cursul principal din cauza construcției digului anti-viitură, a valorificării agricole a luncii și a lipsei unui management integrat al resursei de apă. Există un mare pericol ca albia veche să fie înmlăștinată, deoarece alimentarea cu apă este menținută de precipitațiile atmosferice, scurgerile de suprafață, de izvoare și, rareori, de viiturile de pe Nistru.

Îndiguirea teritoriului și construirea ecluzelor pentru brațul mort de la începutul secolului 20 a creat dependența hidrosistemului de modul de administrare a acestuia. Trecerea la pomparea mecanică a apei și activitatea economică au condus la fragmentarea albiei și la distrugerea legăturii acesteia cu cursul principal al Nistrului, dar și la o dependență totală de gestionare, iar prețurile de piață la energie au pus capăt acumulării artificiale a apelor. La momentul actual, ecosistemul brațului mort este amenințat cu o degradare totală, iar valorificarea economică devine imposibilă. Restabilirea unei legături reglabile cu Nistrul a devenit o necesitate ecologică și social-economică.

Caracteristica hidrologică. Perioada când cursul principal al Nistrului are un nivel scăzut de apă în majoritatea anilor nu este bine stabilită, depinzând de caracterul debitului. Se întâlnesc 3 tipuri de ani: cu revărsări dominante în timpul primăverii și unele revărsări neînsemnate în celelalte anotimpuri; cu absența revărsărilor de primăvară și cu predominarea revărsărilor de vară; cu un nivel de apă permanent ridicat pe parcursul primăverii, verii și toamnei. Înălțimea maximă a nivelului de primăvară deasupra nivelului scăzut, în mediu, al Nistrului de Jos este de 4,5–5,8 m, viteza ridicării nivelului de apă 0,4–6,2 m/24 ore. De regulă, pe parcursul iernii și toamnei, au loc de la 3 la 5 revărsări, cu o durată medie de 10–15 și de maxim 55 de zile. Totuși, numărul revărsărilor scade până la 1–2 m în ani secetoși. Aceste particularități împreună cu relieful, determină regimul în celelalte corpuri acvatice, în principal prin intermediul apelor subterane. Structura debitului apelor în Nistru depinde de administrarea lacului de acumulare Novodnestrovsc din Ucraina.

Calitatea apelor. Apele Nistrului Inferior se atribuie la cele hidrocarbonate, clasa II cu o mineralizare de 395–638 mg/l și conținutul oxigenului dizolvat nu mai puțin de 88.4 %. Anterior conținutul mediu de particule în suspensie era de 180–420 mg/l, iar la momentul actual constituie cca. 29,5 mg/l. Are loc poluarea cu substanțe organice și altele ce conțin azot, fenol, produse petroliere și metale, mai ales în aval de municipiul Bender. Nu mai are loc înrăutățirea calității substanțelor organice pe teritoriul între m. Bender și segmentul principal al fluviului, inclus în parc.

Integritatea teritoriului

Specificul constă în faptul că întreaga scurgere pe teritoriul luncii se adună de pe teritoriul parcului propriu-zis, deoarece hotarul de Vest propus, în mare parte, coincide cu cumpăna apelor; totodată, suprafața colectorului de ape (29000 ha) se suprapune, practic, cu suprafața zonelor umede. Aceasta limitează numărul surselor de poluare.

Este important de menționat că teritoriul este integru și structural bogat pentru populația deosebit de abundentă a păsărilor. Alternarea terenurilor agricole cu cele naturale creează condiții atât pentru construirea cuiburilor, cât și pentru nutriția tuturor grupurilor ecologice ale ornitofaunei, inclusiv ale celor periclitate și vulnerabile – răpitorii de zi și reprezentanții complexului zonelor

With funding from

umede. Alimentările în masă ale păsărilor ce cuibăresc pe teritoriul luncilor inundabile de pe teritoriile vecine din Ucraina, confirmă acest fapt.

Actualmente, porțiunile naturale ale pădurilor și perdelele forestiere de pe terase sunt izolate, distanțele dintre ele împiedicând deplasarea liberă a mamiferelor. Totuși ele rezultă a fi mult mai restrânse decât cele critice pentru divizarea populațiilor. Perdelele forestiere sunt amplasate reușit, din punct de vedere al rețelei ecologice. Coridoarele de pădure preconizate între sectoarele naturale unesc cele mai importante și mai valoroase masive de pădure semiaridă «Copanca» și «Cioburciu de Munte», formând Arcul de Est al rețelei locale. Aceasta asigură integritatea habitatelor mamiferelor pe un teritoriu larg, îmbunătățește condițiile de migrație a nevertebratelor și a speciilor nobile de ierburi, defragmentează habitatele cele mai valoroase ale speciilor rare de șerpi. Arcul are o importanță agroecologică foarte mare. Ariile naturale de pe teritoriul luncii inundabile, de-a lungul Nistrului, formează sectorul de Est, ce conține porțiuni întinse întregi. Crearea coridorului de la Rezervația Naturală «Grădina Turcească» până la sectorul natural Talmaza, legătura existentă în zona Râscăieți-Nagornoie și Râscăieți-Stînca ș.a. asigură integritatea fizică a rețelei ecologice în ansamblu.

Restabilirea nivelului normal de valorificare a terenurilor – restabilirea fânețelor pe terenurile ce nu pot fi folosite în alt scop și îmbunătățirea pajiștilor de deal va lărgi capacitatea teritoriului viitorului Parc Național și a legăturii dintre ecosistemele de diferite tipuri.

Din punct de vedere al ecologiei ecosistemelor, tot teritoriul Deltei Nistrului este integru, indiferent de hotarele de stat. În acest context, crearea, în viitor, a unei arii transfrontaliere strict protejate a fost deja inclusă în cadrul legislativ al Republicii Moldova și al Ucrainei.

Argumentarea formei de protecție a teritoriului

Un nivel foarte înalt al diversității biologice în acest ecosistem impune conservarea lui, iar complexul de factori destabilizatori, generați de activitatea omului, subliniază fragilitatea acestei bogății. În ultimii ani, procesul degradării plantațiilor forestiere s-a intensificat din cauza reglării fluxului Nistrului. S-au schimbat condițiile de umiditate, a scăzut nivelul apelor subterane și a nivelului apei în albia veche.

Teritoriul corespunde majorității criteriilor (1-3, 5, 7, 8) Convenției de la Ramsar cu privire la zonele umede ce au o importanță mondială, în primul rând, în calitate de habitate pentru păsările hidrofile și se află în sfera de influență a Convenției de la Bonn cu privire la protecția speciilor migratoare de animale sălbatice. Republica Moldova este parte a ambelor Convenții.

De asemenea, teritoriul se află pe magistrala nistreană a Rețelei Ecologice Pan-Europene proiectate, ce include zona-nucleu de importanță internațională – Lunca Talmaza.

Ecosistemele naturale se îmbină cu terenurile agricole într-o formă complexă, fapt ce se răsfrânge asupra structurii valorificării teritoriului. Mai mult ca atât, degradarea ulterioară a terenurilor agricole și forestiere nu numai că va micșora capacitatea ecologică a acestora pentru floră, faună și productivitate biologică, dar și va intensifica formele ilegale de folosire a terenurilor cu destinație de protecție a naturii. Dimpotrivă, normalizarea situației în agricultură pe baza planificării teritoriale, aplicarea asolamentelor justificate și restabilirea terenurilor furajere va deveni temelia pentru sporirea diversității biologice, inclusiv a resurselor ei componente și reprezentanților florei spontane și a faunei sălbatice, care necesită măsuri de protecție speciale. De asemenea, protecția agrolandșajurilor este justificată și de faptul că doar un număr anumit de habitate naturale sunt capabile, în deplină măsură, să mențină bogăția de specii din fauna albinelor și a polenizatorilor culturilor agricole. Totodată, prezența pe acest teritoriu a diferitor forme de proprietate și părți

With funding from
 Austrian
Development
Cooperation

cointerestate, necesită, în mod obligatoriu, luarea în considerare a intereselor acestora și coordonarea activităților.

În practica modernă există doar două tipuri de arii protejate, adecvate situației. Acestea sunt Parcul Național și Rezervația Biosferei. Totuși crearea rezervației biosferei impune măsuri de pregătire speciale și ea va deveni rezervație a biosferei doar după recunoașterea corespunzătoare. De aceea, crearea unui parc național constituie un pas necesar.

Anume această formă teritorială de protecție a naturii se dezvoltă cu succes în ultimele decenii în multe țări europene cu o densitate înaltă a populației și cu predominarea landșafturilor extrem de transformate. Unica excepție o reprezintă Republica Moldova.

Accesibilitatea și pitorescul teritoriului pentru turiști

Zona Ramsar „Nistrul de Jos” este importantă nu doar din perspectiva păstrării, reabilitării și studierii naturii, dar și pentru stimularea dezvoltării economice și sociale a localităților de pe acest teritoriu.

Hotarul de Nord al PNNJ preconizat este amplasat la 8 km de m. Bender, iar cel de Sud – la 40 km de or. Odessa, fapt ce asigură accesibilitate. Din punct de vedere al organizării tururilor internaționale, este importantă vecinătatea aeroportului din Odessa.

Distanța de la Chișinău până la centrul PNNJ preconizat este de 110 km. Or, acest lucru nu constituie o problemă pentru transportul auto. Itinerarul Chișinău – Anenii Noi – Căușeni – teritoriul Parcului include un punct atractiv de vizitare intermediară, o biserică de pe timpul dominației turcești. De-a lungul Parcului trece un traseu de importanță republicană și doar scurtele porțiuni dintre traseu și regiunile populate de pe teritoriul Parcului reprezintă o problemă.

Parcul va fi situat în apropiere de o regiune de perspectivă în ceea ce privește dezvoltarea stațiunilor balneare la Vest de Odessa, la 25 km de Belgorod-Dnestrovsk, cu o cetate antică în regiune (construită în sec. XIII- XV), pe locurile orașului antic Tir.

Pe teritoriul parcului sunt cunoscute 116 de monumente arheologice de diferite culturi și epoci, de exemplu, cimeriene, getice, sarmațiene, dar luând în considerație includerea în registru al movilelor funerare, numărul acestora poate fi dublat.

Unele dintre ele pot fi pregătite pentru demonstrare, iar ruinele unei cetăți vechi (comuna Palanca) sunt accesibile și astăzi. Mai mult ca atât, majoritatea localităților au fost întemeiate în secolele XV-XVI și pot servi drept surse de descoperiri interesante în stratul cultural de depuneri. În cadrul Parcului sunt situate 3 monumente paleontologice cunoscute de faună meotică din miocenul superior, teritoriul în întregime constă din depuneri paleontologice în regiunea gurii fluviului, iar pe baza peisajelor din pietre se poate crea ușor o expoziție.

Este foarte simplă (ca de altfel pe întregul teritoriu al țării), organizarea prezentărilor îndeletnicirilor locale, a tradițiilor și a costumelor populare, și este foarte important faptul că muzeele școlare din mai multe sate conțin obiecte vechi de uz casnic.

Pe teritoriul sectorul natural «Talmază», pe Nistru, este comodă efectuarea plimbărilor cu caiacul și cu alte bărci sportive, iar la intrare, în brațul Turunciuc, se află un fragment complicat de terasă. Aceasta permite organizarea armonioasă a odihnei active a populației de diferite categorii de vârstă, îmbinând elemente de plimbări cu slalomul nautic, care face parte din grupul sporturilor extreme și este una dintre cele mai solicitate activități de amatori de odihnă activă din țările dezvoltate.

Acest teritoriu include un punct de producere a celei mai cunoscute mărci de vin moldovenesc („Negru și Roșu de Purcari”), ce ar putea fi folosit la prezentarea procesului de

With funding from

producție, organizarea degustărilor și a promovării. Localitatea este foarte favorabilă pentru dezvoltarea turismului rural, iar funcționarea acestuia va contribui la creșterea produselor ecologic pure și de o calitate înaltă.

Dacă va fi restabilită, ferma de fazani din satul Talmaza, aceasta va deveni un obiect de interes pentru turiști, iar produsele ei ar constitui bunuri exotice ale bucătăriei locale pentru vizitatori. Relieful variat oferă posibilitatea de a planifica măsuri de terapie, de întremare prin organizarea unor trasee turistice nu prea complicate sau plimbări prin pădure, pe malul fluviului, etc. Paralel cu produsele alimentare ecologic pure, aceasta permite practicarea, în comun cu clinicile și organele administrației publice locale, a posibilităților de odihnă și întremare pentru cetățenii țării și vizitatorii străini; ar face posibilă restabilirea odihnei pentru copii într-un loc foarte solicitat (anterior), cu un bun potențial pentru organizarea odihnei de vară, excursii în timpul anului școlar, activități de educație ecologică, trasee sportive, ș.a.

Drept potențial pentru dezvoltarea turismului recreativ este plaja de dimensiuni mari în zona de odihnă, amplasată mai sus de satul Râscăieți, pe cursul fluviului Nistru. Raionul are capacitatea de a asigura aproape în întregime alimentația turiștilor cu producție locală. În fiecare dintre satele Tudora, Crocmaz, Râscăieți, Talmaza, Grădinița sunt prezente fabrici vinicole; Monumentul de arhitectură peisajeră în s. Slobozia, podurile peste insula Turunciuc și punctele turistice pe insulă; traseul sportiv tradițional pe Nistru pot contribui la dezvoltarea turismului în regiune.

Obiecte naturale pentru demonstrare. Elementele de peisaj natural impresionante includ: fragmente de gârnet cu poieni frumoase; un fragment de stepă bine păstrat; o pădure seculară de luncă, meandre închise, zone umede pitorești. Posibilitățile de observație asupra naturii vii includ: elemente excelente de vegetație primară și faună de insecte de stepă, inclusiv unele specii rare; puncte de observare ascunsă asupra păsărilor hidrofile și de baltă, inclusiv și a celor rare; un punct foarte comod de observare asupra migrării, posibil, cel mai bun din regiune; pe teritoriul unor sectoare naturale în timpul plimbărilor este foarte probabilă întâlnirea și efectuarea observărilor asupra cerbului nobil, căprioarelor, speciilor rare de șerpi, etc.; efectuarea observărilor asupra liliecilor cu ajutorul aparatelor.

Obiectele de bază de vânătoare: căpriorul, mistrețul, fazanul și iepurele.

Potențialul pentru pescuitul amator: există posibilitatea de a pescui în fluviu, dar aceasta depinde, în mare măsură, de situația (tot mai deplorabilă) de pe Nistru; este posibilă dezvoltarea acestui serviciu în lacurile existente; tradițional un loc bogat pentru pescuit era brațul mort - în caz de reconstrucție, se prevede restabilirea resurselor de pește; un loc tradițional de pescuit al populației locale îl constituie canalul de-a lungul sectorului natural „Talmaza”.

Sfera socială a turismului: Cu excepția taberei recent reconstruite de lângă Talmaza, pe teritoriul zonei sunt două tabere de odihnă, aflate într-o stare bună, ce găzduiesc, anual, copii încă din timpurile sovietice. Dintre traseele turismului sportiv, de obicei, sunt folosite cele de apă pe Nistru: două trasee tradiționale „Bender – Zatoca (Ucraina)” și „Bender – Dnestrovsk (Bazinul de acumulare Cuciurgan)”. În ultimul timp pe acestea călătoresc, de regulă, cei entuziasmați de așa tip de sport din Moldova, inclusiv partea transnistreană, precum și vizitatori din Ucraina și alte câteva țări europene. Turismul rural, în pofida caracterului său atractiv în regiunea dată, este slab evoluat.

Aspectele sociale

Populația celor 13 sate situate pe malul drept al Nistrului (Copanca, Grădinița, Cârnațeni, Plop-Știubei, Talmaza, Popeasca, Ciuburciu, Crocmaz, Olănești, Tudora, Râscăieți, Purcari,

With funding from

Palanca), în cadrul Parcului preconizat, constituie 40813 locuitori, asigurați destul de bine cu locuințe – 13795 de case cu o suprafață medie de 64,3 m². Raportul dintre bărbați și femei este tipic: 48,2:51,8. În regiune activează 17 instituții preșcolare, cu numărul total de 1649 de locuri, 3 licee (2560 locuri) și 11 școli (7709 locuri), susținute de autoritățile locale; numărul elevilor ce studiază este mai mic decât cel disponibil. Totuși, pentru majoritatea tinerilor, posibilitatea obținerii studiilor superioare este foarte mică. Spitalele din sate, în mare parte sunt desființate. Se înregistrează scăderea ratei natalității, deși ea încă depășește cea a mortalității.

Judecând după cel mai mare sat - Talmaza (7250 persoane) - 52% din populație este aptă de muncă. În regiune sunt înregistrate 62 de întreprinderi, ceea ce indică un potențial activ de antreprenariat în sat. Pe de o parte, aceasta indică un potențial al părții active a proprietarilor, iar, de cealaltă parte, este evident că majoritatea terenurilor se prelucrează în cadrul asociațiilor. Aceasta înseamnă că cei mai mulți proprietari nu au întreprins acțiuni, care ar fi putut duce la „capitalizarea” pământului în cea mai gravă variantă. În general, situația economică a populației rurale este dificilă și se caracterizează printr-un nivel înalt de șomaj, cu precădere ascuns, cu un nivel de venit foarte jos. O parte din populația aptă de muncă pleacă pentru perioade îndelungate după câștig peste hotare (Rusia, țările Comunității Europene), în timp ce copiii rămân sub tutela unui părinte sau a membrilor mai în vârstă ai familiei. Nu există date concrete, dar conform informației evaluate, aproximativ 23% din populația aptă de muncă (12% din populația totală) se află la lucru, peste hotare.

Așezarea în apropierea municipiului Odessa, are o influență pozitivă asupra economiei regiunii, deși barierele vamale împiedică exportul stabil de fructe și legume în Ucraina – producția de bază a acestei regiuni. Conform unor date, o parte din populația economic-activă este pregătită pentru a oferi servicii legate de afaceri turistice. Integrarea regională prin intermediul creării unui parc național și, în perspectivă, a unei rezervații a biosferei de tip transfrontalier, va contribui la creșterea veniturilor legate atât de dezvoltarea serviciilor de turism, cât și de o eventuală îmbunătățire a condițiilor de export a producției. Un stimulent pentru astfel de progres trebuie să devină măsurile de valorificare eficientă și stabilă a resurselor funciare, aplicarea și formalizarea agriculturii organice.

Din punct de vedere istoric, îndeletnicirile și interesele economice ale locuitorilor din zona Nistrului de Jos au fost, în mare parte, legate de fluviu și de lunca naturală. Natura în aceste locuri a păstrat semnificația firească în formarea mediului cultural și a sentimentului de patriotism. Aceasta va contribui la dezvoltarea în direcția folosirii stabile a resurselor naturale.

Încheiere

Teritoriul Parcului Național preconizat posedă o varietate biologică remarcabilă și, din acest punct de vedere, are o importanță europeană. Totalitatea ecosistemelor sale generează un spațiu vital pentru un număr impunător de specii care sălășluiesc aici permanent și pentru migratorii transfrontalieri periclități și vulnerabili, în context global, european și național. Acest teritoriu a păstrat landsafturi și elemente prețioase de landsaft. El are un specific important, dar în același timp, este o parte organică a zonei de deltă a fluviului Nistru. Astfel aici se impune introducerea regimului de protecție specială. Acest teritoriu a suferit schimbări esențiale, cauzate de activitatea economică, dar și de schimbările climatice și regimul hidrologic actual al Nistrului. În prezent, lipsesc măsurile instituționale de protecție și administrare integrală.

With funding from

 Austrian
Development
Cooperation

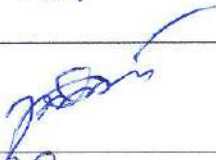
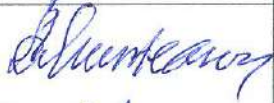
Marea sa valoare se menține printr-o totalitate complexă de ecosisteme naturale, seminaturale și artificiale, dintre care cele mai rare și valoroase habitate de importanță paneuropeană, biotopuri și specii unice caracteristice teritoriului aflat la zona de interferență a trei regiuni biogeografice și două biomuri zonale (stepa regiunii Azov-Marea Neagră, silvo-stepă Dunăreană, practic dispărută, endemicii regiunii de Nord-Vest al Mării Negre). Aceste areale unice pentru Republica Moldova, precum și speciile rare, protejate, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, pot fi ușor distruse, ca urmare a gestiunii incorecte sau folosirii iraționale a resurselor de aici. Valorificarea excesivă a resurselor naturale amenință, în aceeași măsură, atât lumea vegetală și animală, cât și populația locală. În același timp, stabilitatea, integritatea și capacitatea ecologică pot fi sporite considerabil prin aplicarea unui șir de măsuri - începând cu planificarea teritorială și finalizând cu acțiuni de restabilire a valorii ecologice, printre care: crearea unor coridoare forestiere, refacerea regimului hidrologic al anumitor obiecte, optimizarea folosirii pajiștilor, aplicarea asolamentelor progresive, restabilirea luncilor, etc.

Teritoriul include un obiect de importanță națională în proces de degradare, starea căruia este foarte importantă pentru populația locală – Nistrul Orb (Chior), precum și un obiect de importanță internațională – Lunca Talmaza, starea căreia este instabilă.

Există mai multe resurse economice de bază: dezvoltarea echilibrată a producției agricole, dezvoltarea marketingului în acest domeniu și atragerea investițiilor sub formă de recompensă pentru serviciile recreative.

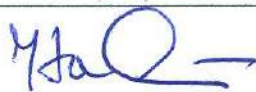
Totalitatea acestor condiții și particularitățile legislației Republicii Moldova pot fi realizate numai într-o singură formă, care oferă atât păstrarea valorii teritoriului din punct de vedere al varietății biologice, cât și stimularea folosirii sustenabile și a consolidării resurselor naturale. Această formă este Parcul Național „Nistrul de Jos”.

Autorii argumentării științifice a creării Parcului Național ”Nistrul de Jos”, precum și al cercetărilor elaborate în regiune sunt:

Nr.	Nume, Prenume	Titlu, grad/Funcție	Semnătură
1	Valeriu Derjanschi	Doctor habilitat în biologie, profesor cercetător	
2	Tatiana Izverscaia	Doctor în biologie conferențiar cercetător	
3	Serghei Jurminschi	Cercetător științific	
4	Andrei Munteanu	Doctor în biologie, profesor universitar	
5	Oleg Redcozubov	Doctor în biologie, conferențiar	

With funding from
 Austrian
Development
Cooperation

6	Vladimir Turcan	Doctor în biologie, conferențiar cercetător	
7	Ion Talmaci	Vice-director tehnic, ICAS	
8	Igor Barcari	lector universitar ULIM	
9	Iordanca Rodica Iordanov	Doctor în Drept, Conferențiar Universitar, USM	

O contribuție esențială la realizarea acestei Argumentări Științifice a fost adusă de doi „ctitori”, trecuți recent la cele veșnice: **Alexei Andreev (Doctor habilitat în biologie)** și **Galina Șabanova (Doctor în biologie)**, care, cu sacrificiu, devotament și râvnă au pus bazele unui viitor monument natural. Alături de mulțumirile noastre și o rugăciune înălțată, în memoriam, le vom păstra amintirea vie, continuând, în semn de omagiu și înaltă prețuire pentru munca lor, eforturile necesare pentru realizarea viitorului Parc Național „Nistrul de Jos”.